

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 441

van **CELIA GROOTHEDDE**

datum: 10 maart 2022

aan **WOUTER BEKE**

VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID, GEZIN EN ARMOEDEBESTRIJDING

Centra gezinsplanning - Stopzetting

In Brussel zijn de centra voor gezinsplanning voor iedereen toegankelijk en hebben als taak het onvoorwaardelijk en onbevooroordeeld opvangen, informeren en helpen voor alles wat te maken heeft met het gezin. Deze centra staan voor iedereen klaar met een multidisciplinair team van geneesheren, gynaecologen, psychologen, juristen, huwelijksadviseurs, seksuologen en maatschappelijk assistenten. De centra hebben ook een aantal preventieve taken, bijvoorbeeld gezinsbemiddeling of het opsporen van ziektes zoals aids of kanker. Ook in de scholen worden preventieve acties gevoerd om jongeren te sensibiliseren rond seksualiteit. Nederlandstalige centra zijn niet meer voorhanden in Brussel en ook niet in Vlaanderen. Nochtans is een op de vier zwangerschappen ongepland.

1. Waarom werd ervoor gekozen om die Vlaamse centra stop te zetten? Op basis van welke cijfers of analyses is dat besloten?
2. Op welke manier werden de lacunes opgevuld door het wegvallen van deze centra met betrekking tot preventieve gezondheid en gezinsplanning? Op welke manier werd daarbij rekening gehouden met digitale armoede en ongeletterdheid?
3. Op welke manier wordt verzekerd dat de huidige initiatieven even laagdrempelig zijn als de vroegere centra? Van welke cijfers bedient de minister zich om dit te staven?
4. Welke initiatieven en acties worden ondernomen om ongeplande en ongewenste zwangerschappen te voorkomen?
5. Kan de minister een evolutie geven in het aantal ongeplande zwangerschappen per jaar vanaf 2013 tot 2021?

**Vlaams
Parlement**

ANTWOORD

op vraag nr. 441 van 10 maart 2022

van **CELIA GROOTHEDDE**

1. De vroegere centra voor levens- en gezinsvragen hadden 4 opdrachten: (1) personen, gezinnen en groepen begeleiden die te maken hebben met relatie-, communicatie- en seksuele moeilijkheden; (2) voorlichting en begeleiding verstrekken inzake geboorteregeling, anticonceptie alsook desgevallend de gepaste anticonceptiva ter beschikking stellen; (3) vrouwen die zich ten gevolge van hun zwangerschap in een noodsituatie bevinden, opvangen en begeleiden; (4) inlichtingen en zo nodig advies verstrekken inzake grondbegrippen van het personen- en familierecht.

De werking van deze centra is niet stopgezet, maar met het decreet van 7 juni 1991 geïntegreerd in de centra voor algemeen welzijnswerk (CAW). Nu nog kan de beoogde doelgroep hier terecht voor informatie, advies en begeleiding. De CAW ontvangen en behandelen ook vragen rond zwangerschap, seksualiteit, relaties en het gezin.

2. Naast de hulpverlening vanuit de CAW's en de andere eerstelijns hulpverlening, is er in Vlaanderen een divers aanbod met betrekking tot preventieve gezondheidszorg en gezinsplanning:

Sensoa ontwikkelde de website www.allesoverseks.be, waar iedereen terecht kan met alle vragen over seksualiteit, seksueel overdraagbare aandoeningen, anticonceptie en ongeplande zwangerschap. Op **www.zanzu.be** is deze info beschikbaar in 14 verschillende talen.

Sensoa ontwikkelde, in samenwerking met Domus Medica, de Vlaamse Vereniging voor Seksuologen en de Sensoa artsenstuurgroep de methodiek '**Onder 4 Ogen**' (O4O). De O4O methodiek is een hulpmiddel om een gesprek te voeren over seksuele gezondheid in 4 eenvoudige stappen en is multidisciplinair toepasbaar. O4O kan dus niet enkel door huisartsen worden gebruikt, maar ook door andere zorgverleners. Gezinsplanning is een van de gespreksonderwerpen die aangevat kan worden aan de hand van deze gespreksmethodiek. Zo wordt deze methodiek gebruikt in Huizen van het Kind, OCM en het Family Justice Center. Opgroeien ontwikkelde filmpjes als ondersteuningsmateriaal voor hun medewerkers rond het praten over gezinsplanning op basis van de methode Onder 4 Ogen.

Het is ook belangrijk om het specifieke aanbod van **Fara, het luister- en informatiepunt rond zwangerschapskeuzes**, onder de aandacht te brengen. Daarnaast begeleidt en ondersteunt Fara ook professionals die met deze vrouwen of koppels in contact komen via vorming en intervisie. Eind 2020 werden naast de jaarlijkse subsidie ook incentives Onlinehulp toegekend aan Fara voor de ontwikkeling van een online beslishulp bij ongeplande zwangerschap. Het instrument [keuzehulp ongepland zwanger](#) werd succesvol gelanceerd begin 2022.

De eerder ontwikkelde methodieken/hulpmiddelen voor ongeplande zwangerschap werden verwerkt in het **vormingsaanbod 'counseling bij ongeplande zwangerschap'** aan de hand van de keuzehulp.

Daarnaast zijn er lokaal ook diensten die ondersteuning bieden, zoals het Centrum voor Verantwoord Ouderschap in Sint-Gillis dat bijstand en advies biedt rond ouderschap en het gezin.

De Vrije Universiteit Brussel biedt binnen de organisatie SJERP-Dilemma hulp bij ongewenste zwangerschap. En we mogen in dit kader ook de huisartsen niet vergeten die ook vaak in eerste instantie aangesproken worden.

Er bestaan ook heel wat telefonische hulpdiensten die laagdrempelig een luisterend oor bieden. Denk hierbij maar aan **Tele-Onthaal** dat ook binnen de bevoegdheid van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin valt.

Voor de volledigheid moet er benadrukt worden dat binnen dit beleidsdomein ook oog is voor een specifiek aanbod voor **ongeplande zwangerschap bij tienerouders**. Zowel de CAW, Sensoa als Fara nemen hier specifieke opdrachten in op. Maar ook binnen de dienstverlening van Opgroeien worden tienerouders extra ondersteund.

In kader van andere preventieve taken, zoals het opsporen van o.a. HIV en kanker, worden ook verscheidene acties genomen:

Het Vlaams preventief gezondheidsbeleid kiest met betrekking tot seksuele gezondheid voor een geïntegreerde aanpak, en zet in op een gezonde seksualiteitsbeleving, leeftijdsadequate relationele en seksuele vorming, op het bevorderen van gewenste en het voorkomen van ongewenste zwangerschappen, de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en op preventie van hiv en soa, bij de algemene bevolking alsook bij risicogroepen. De thema's geplande zwangerschap en preventie van hiv en soa zijn dus expliciet opgenomen in het preventieve beleid inzake seksuele gezondheid. Daarnaast is ook de website **gezondzwangerworden.be** beschikbaar die belangrijke preconceptionele adviezen voor koppels met een kindwens verzamelt. Op deze website is ook een uitgebreider luik voor de zorgverleners beschikbaar.

Vanuit Vlaanderen worden Bevolkingsonderzoeken naar kanker georganiseerd. Specifiek voor deze doelgroep loopt er het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker waarbij vrouwen elke drie jaar worden uitgenodigd om een uitstrijkje bij huisarts of gynaecoloog te laten afnemen. De huisarts heeft hierin een centrale, informerende en sensibiliserende rol.

3. Alle bovengenoemde initiatieven die vallen binnen de bevoegdheid van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, zijn per definitie laagdrempelig en breed toegankelijk. De uitgebreide jaarverslagen bieden inhoudelijke en waar mogelijk een cijfermatige staving van het gebruik van het aanbod en het behalen van de vooropgestelde doelstellingen.
4. Specifieke initiatieven om ongeplande en ongewenste zwangerschappen te voorkomen worden binnen dit beleidsdomein in hoofdzaak door Fara en Sensoa opgenomen. Hier volgen alvast enkele voorbeelden: Fara gaf in 2021 in het kader van maatschappelijke opiniëring en sensibilisering een duiding rond ongeplande zwangerschappen op Radio 1. Daarnaast ging Fara een samenwerking aan met Studio DGM van de Arteveldehogeschool voor het uitwerken en opnemen van een kortdurende promovideo voor de keuzehulp. De promovideo werd afgewerkt in 2021 en ingezet bij de lancering van de keuzehulp. Daarnaast zal studio DGM ook een educatieve video maken voor (eerstelijns)professionals rond het eerste onthaal bij ongeplande zwangerschap en hoe de keuzehulp daarin een hulp kan zijn. Ook de algemene werking en het aanbod van Fara worden daarin opgenomen.

Zoals ook eerder vermeld zet Sensoa in op het voorkomen van ongeplande zwangerschappen door relationele en seksuele vorming. Daarnaast ijveren ze voor een adequaat hulpverleningsaanbod voor jongeren die op zoek zijn naar een geschikt anticonceptiemiddel of die vragen hebben over zwangerschapskeuzes. Leerkrachten vinden op sensoa.be lesmateriaal en tips aangepast aan de leeftijd van hun leerlingen voor het geven van relationele en seksuele vorming over zwangerschap en anticonceptie. Op die manier kan onderwijs haar onderwijsdoelen realiseren voor de verschillende graden. Hierbij komt ook het thema kindwens aan bod. Sensoa ontwikkelde bijvoorbeeld het grote voortplantingsspel, Tussen de Lakens en Tussen de Lakens Okan om leerkrachten te ondersteunen. Anticonceptie was ook het thema van de Week van de Lentekriebels van 2022 in maart. Tijdens deze week moedigde Sensoa leerkrachten aan om les te geven over anticonceptie door webinars te voorzien en het lesmateriaal nog eens in te kijker te zetten.

Met het 'Onder 4 Ogen-model Gezinsplanning' motiveert Sensoa huisartsen en andere hulpverleners (bijvoorbeeld in CLB's) om het gesprek over seksuele gezondheid en familieplanning proactief aan te gaan. Zwangerschap en anticonceptie komen hier dus ook expliciet aan bod. Sensoa traint intermediairs en trainers om met die O4O aan de slag te gaan.

Allesoverseks.be bevat heel wat laagdrempelige informatie over anticonceptie, vruchtbaarheid, zwangerschap. Men vindt er ook de anticonceptiewijzer die mensen op basis van hun eigen criteria toelaat diverse opties te overwegen voor anticonceptie die bij hun specifieke situatie past. Op zanzu.be is uitgebreide informatie over zwangerschap en anticonceptie terug te vinden in 14 talen. De site werkt ook met tekeningen en een voorleesfunctie.

5. Er bestaan geen exacte gegevens over het aantal zwangerschappen in België en hoeveel er daarvan ongepland zijn. Gegevens over ongeplande zwangerschap kunnen we enkel afleiden uit wetenschappelijk onderzoek waaraan mannen en vrouwen vrijwillig meewerken. De informatie waarover we beschikken, komt uit het Sexpert onderzoek van jaar 2013. Uit dit onderzoek bleek dat 1 op 4 zwangerschappen ongepland waren. Sindsdien is er geen monitoronderzoek meer geweest. In 2013 bleek alvast dat onze cijfers niet veel verschilden van buurlanden, zoals Nederland. Daar zag men wel een daling, toe te schrijven aan toegankelijker anticonceptie. Ook in België is anticonceptie ondertussen enkel toegankelijker geworden.

Het is ook belangrijk om mee te geven dat een ongeplande zwangerschap ongewenst kan zijn, maar dat hoeft niet zo te zijn. Als een vrouw of echtpaar die zwangerschap als negatief ervaart, spreken we van een ongewenste zwangerschap. Eén op de drie ongeplande zwangerschappen is onmiddellijk gewenst. Twee derde van de ongeplande zwangerschappen wordt dus in eerste instantie als ongewenst ervaren. In de helft van de gevallen blijft de zwangerschap ongewenst, terwijl de andere helft zich ontwikkelt tot een gewenste zwangerschap.

Een ongeplande zwangerschap kan iedereen overkomen. Meestal zijn ze het gevolg van onjuist gebruik van anticonceptie. Geen enkele methode is bovendien 100% veilig.